

פְּתוּחָהּ, כְּלָלָא דְתַרְיֵין נוּנִין, נוּן פְּשׁוּטָה, נוּן כְּפּוּפָה. נוּן פְּשׁוּטָה כְּלָלָא דְאֵת וְאִ"ו, כְּנִין
 כְּךָ כְּלָא אֶקְרִי נוּן וְאוּ נוּן. וּבְרִזָּא דְמִתְנִיתָא הָכִי
 תֵּאֲנָא, ו' דְּכֵר, ו' פְּשׁוּטָה כְּלָלָא דְדְּכֵר וְנוֹקְבָא, נוּן
 כְּפּוּפָה, בְּכְלָלָא דְפְּשׁוּטָה הִיא. וּבְסִפְרָא דְרַב הַמְּנוּנָא
 סָבָא, מִם דְּהָכָא, הִיא נוּטְרִיקוֹן מְלָדָה, וְהִינּוּ אֶמֶן,
 אֶמֶן נוּטְרִיקוֹן, א"ל מ"לָדָה גַּם אֶמֶן. כְּלָלָא דְכְּלָא,
 וְשִׁפִּיר הוּא, וְהָא אֶתְמַר.

תֵּאֲנָא, כָּל מָאן דְּשָׁמַע בְּרָכָה מִהָהוּא דְמִבְּרַךְ, וְלֹא
 אֶתְבּוּן בְּאֶמֶן, עָלֶיהָ נְאָמַר וּבִזֵּי יִקְלוּ. כְּמָה
 דְּאֵת אָמַר, (מִלֵּאכִי א) לָכֵם הַכְּהֻנִּים בּוֹזֵי שְׁמֵי. מָאִי
 עוֹנְשִׁיהָ. כְּמָה דְלֹא פִתַּח בְּרַכָּאן לְעִילָא, כְּךָ לֹא
 פִתְחִין לִיהָ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא כִּד נְפִיק מִהָאִי עֲלֵמָא,
 מְכַרְיֵי קַמִּיהָ, וְאֶמְרֵי, טְרוּקוּ גַלִּי קַמִּיהָ דְפִלְגִיָּא, וְלֹא
 לִיעוּל, וְלֹא תִקְבְּלוּן לִיהָ, וְוִי לִיהָ, וְוִי לְנִשְׁמַתִּיהָ.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

לְמַדְנֵנוּ, כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע בְּרָכָה מֵאוֹתוֹ
 מִבְּרַךְ וְלֹא מִכּוֹן בְּאֶמֶן, עָלָיו נְאָמַר וּבִזֵּי
 יִקְלוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִלֵּאכִי א) לָכֵם הַכְּהֻנִּים
 בּוֹזֵי שְׁמֵי. מָה עָנְשׁוֹ? כְּמוֹ שֶׁלֹּא פִתַּח
 בְּרִכּוֹת לְמַעַלְהָ, כְּךָ לֹא פוֹתְחִים לוֹ. וְלֹא
 עוֹד, אֶלָּא בְּשׂוֹעֵצָא מִהָעוֹלָם הַזֶּה,
 מְכַרְיֵי לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: סִגְרוּ הַפִּתְחִים
 לְפָנַי פְּלוּנִי וְלֹא יִכְנַס, וְאֵל תִּקְבְּלוּ אוֹתוֹ.
 אוֹי לוֹ! אוֹי לְנִשְׁמַתּוֹ!

כְּפּוּפָה, כְּלָלָא שֶׁל הָאוֹת וְאִ"ו, כְּלָלָא שֶׁל נוּן
 כְּפּוּפָה (פְּשׁוּטָה). (מ"ם פְּתוּחָה, כְּלָלָא שֶׁל שְׁמֵי נוּנִין - נוּן
 פְּשׁוּטָה, נוּן כְּפּוּפָה. נוּן פְּשׁוּטָה כְּלָלָא שֶׁל הָאוֹת וְאִ"ו) מִשׁוּם
 כְּךָ הַכֵּל נִקְרָא נוּן וְאוּ נוּן. וּבְסוּד הַמִּשְׁנָה
 כְּךָ שְׁנֵינּוּ, ו' זְכָר, ו' פְּשׁוּטָה כְּלָלָא שֶׁל זְכָר
 וְנוֹקְבָה. נוּן כְּפּוּפָה בְּכְלָלָא שֶׁל פְּשׁוּטָה
 הִיא. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, מ"ם
 שֶׁל כָּאן הִיא נוּטְרִיקוֹן מְלָדָה, וְהִינּוּ אֶמֶן.
 אֶמֶן נוּטְרִיקוֹן א"ל מ"לָדָה גַּם אֶמֶן. כְּלָלָא שֶׁל
 הַכֵּל, וְיָפָה הוּא, וְהָרִי נִתְבָּאֵר.

תָּאנָא, תִּיבֵי דְגִיְהָנָם, בְּלִתּוּ סְלָקֵי בְּמִדּוּרֵין יְדִיעֵן,
 וּכְמָה פְּתַחֵין אִית לִיה לְגִיְהָנָם, וּבְלִתּוּ
 פְּתַחֵין לְקַבֵּל פְּתַחֵין דְּגֵן עֵדָן. וּבְשַׁעֲתָא דְאַפְקֵי לְאִינוּן
 תִּיבֵינָא דְקַבִּילוּ עוֹנְשֵׁיהוּ, אִינוּן פְּתַחֵי פְּתַחֵין, וְשׁוּיִין
 (ס"א וְשׁוּאבִין) לֹון לְבַר. וּבְלִתּוּ פְּתַחֵין בְּשַׁמְחָן אַקְרוּן,
 לְקַבְּלִיהוּן דְּפְתַחֵין דְּגֵן עֵדָן, וְכָל פְּתַחָא וּפְתַחָא, אַקְרִי
 שְׁמָא, לְקַבְּלֵי הַהוּא פְּתַחָא דְגִיְהָנָם, וְאַשְׁתְּמוּדְעֵן
 פְּתַחֵין לְקַבְּלִיהוּן פְּתַחֵין, אִינוּן פְּתַחֵין דְּגֵן עֵדָן.

בְּגִיְהָנָם אִית מְדוּרָא בְּתַרְאָה תַתְּאָה דְכְּלָהוּ, וְהַהוּא
 מְדוּרָא הוּי מְדוּרָא עַל מְדוּרָא, וְאַקְרִי (איוב
 י' אַרְיָן עֵיפְתָהּ. מַחוּ עֵיפְתָהּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות כח)
 רְבוּעַ יְהִיָּה כְּפּוּל, וּמִתְרַגְּמִינָן מְרוּבַע יְהִי עֵיף, אִוְף
 חָקָא עֵיפְתָהּ, כְּלוּמַר כְּפּוּלָהּ. וְהַהוּא אַקְרִי שְׁאוּל
 תַתְּתִית, שְׁאוּל הוּא מְדוּרָא חַד. תַתְּתִית, הוּא מְדוּרָא

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

לְמִדְרָנּוּ, כָּל רְשָׁעֵי הַגִּיְהָנָם נִכְנָסִים
 לְמִדּוּרִים יְדוּעִים, וּכְמָה פְּתַחֵין יֵשׁ
 לְגִיְהָנָם, וְכָל הַפְּתַחֵים כְּנֻגַד פְּתַחֵי הַגֵּן
 עֵדָן. וּבְשַׁעֲתָא שְׁמוּצִיאִים אֹתָם רְשָׁעִים
 שְׁקַבְּלוּ עֲנָשָׁם, הֵם פּוֹתַחֵים פְּתַחֵים,
 וְשָׂמִים (וְשׁוּאבִים) אֹתָם לַחוּץ. וְכָל הַפְּתַחֵים
 נִקְרְאוּ בְשֵׁמָם כְּנֻגַד פְּתַחֵי הַגֵּן עֵדָן, וְכָל
 פְּתַח וּפְתַח נִקְרָא שֵׁם כְּנֻגַד אֹתוֹ פְּתַח
 הַגִּיְהָנָם, וְהַפְּתַחֵים נִדְעִים כְּנֻגַד
 הַפְּתַחֵים, אֹתָם פְּתַחֵי הַגֵּן עֵדָן.
 בְּגִיְהָנָם יֵשׁ מְדוּרָא אַחֲרוֹן תַתְּתוֹן שֶׁל
 כָּלם, וְאוֹתוֹ מְדוּרָא הוּא מְדוּרָא עַל מְדוּרָא,
 וְנִקְרָא (איוב י' אַרְיָן עֵיפְתָהּ. מַה זֶה עֵיפְתָהּ?
 כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שמות כח) רְבוּעַ יְהִיָּה כְּפּוּל,
 וּמִתְרַגְּמִים – מְרַבַּע יְהִיָּה עֵיף. גַּם כָּאֵן
 עֵיפְתָהּ, כְּלוּמַר כְּפּוּלָהּ. וְאוֹתוֹ נִקְרָא

תִּתְּאֶה. וּבְגִין כֶּךָ אֶקְרִי אֶרֶץ עֵיפְתָה תַחְתִּית, וְאֶקְרִי
אֶבְדּוֹן. וְעַל דָּא כְּתִיב, (משלי טו) שְׂאוֹל וְאֶבְדּוֹן. וּכְלָהּוּ
מְדוֹרֵין לָא אֲנִכְפְּלוּ, וּכְלָהּוּ לָא עֵיפִין בַּר מַהֲאִי.

וְתֵאֵנָּה, מָאן דְּנִחִית לְאֶבְדּוֹן (דף רפ"ו ע"א) דְּאֶקְרִי
תַחְתִּית, לָא סָלִיק לְעֵלְמִין. וְהָהוּא אֶקְרִי
גַבְר דְּאֶשְׁתַּעֲצִי וְאֶתְאַכִּיד מִכְּלָהּוּ עֵלְמִין. וְתֵאֵנָּה,
לְהָהוּא אַתְר גַּחְתִּין לְהַנְהוּ גַבְרֵי דְמִבְּזֵי לְאַתְבָּא אָמֵן,
וְעַל אָמֵן סְגִיאוֹן דְּאֶתְאַכִּידוּ מִנִּיה, דְּלֹא חָשִׁיב לְהוּ.
דִּינִין לִיה בְּגִיחָנְם, וְנַחְתִּין לִיה בְּהָהוּא מְדוֹרָא
תַתְּאֶה, דִּלִּית בָּהּ פְּתָחָא, וְאֶתְאַכִּיד וְלֹא סָלִיק מִנִּיה
לְעֵלְמִין. וְעַל דָּא כְּתִיב, (איוב ז) כָּלָה עֵנָן וַיִּלְךְ בֶּן יוֹרֵד
שְׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְלֹא, וְהָא כְּתִיב (יונה ב) מִכְּפֶטֶן שְׂאוֹל
שׁוֹעֲתִי שָׁמַעַתָּ וְגו'. וְכְתִיב (שמואל א ב) מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל.
אַלָּא הָבֵא שְׂאוֹל, הָתָם תַּחְתִּית. וְאוֹקִימָנָא הָא

לשון הקודש

העולמות. ולמדנו, לאותו מקום מורידים
אותם אנשים שמבזים להשיב אמן, ועל
אמן הרבה שנאבדו ממנו, שלא החשיב
אותם, דנים אותו בגיהנם, ומורידים
אותו לאותו מדור תחתון שאין בו פתח,
ונאבד ולא עולה ממנו לעולמים. ועל זה
כתוב (איוב ז) כלָה עֵנָן וַיִּלְךְ בֶּן יוֹרֵד
לֹא יַעֲלֶה. ולא? והרי כתוב (יונה ב) מִכְּפֶטֶן
שְׂאוֹל שׁוֹעֲתִי שָׁמַעַתָּ וְגו'. וכתוב (שמואל-א

שְׂאוֹל תַּחְתִּית, שְׂאוֹל הוּא מְדוֹר אַתְר,
תַּחְתִּית הוּא מְדוֹר תַּחְתּוֹן. וְלִבְנֵי נִקְרָאת
אֶרֶץ עֵיפְתָה תַּחְתִּית, וְנִקְרָאת אֶבְדּוֹן,
וְעַל זֶה כְּתוּב (משלי טו) שְׂאוֹל וְאֶבְדּוֹן. וְכַל
הַמְדוֹרִים לֹא נִכְפְּלוּ, וְכֻלָּם לֹא מִתְעַיְפִים
חוּץ מִזֶּה.

וְלִמְדָנוּ, מִי שִׁוֵּרֵד לְאֶבְדּוֹן, שְׁנִקְרָא
תַּחְתִּית, לֹא עוֹלָה לְעוֹלָמִים. וְהָהוּא
נִקְרָא אִישׁ שְׁמִשְׁמֵד וְנִאָכַד מִכָּל

דְּאֶהְדֵּר בֵּיהּ, הָא דְלֹא אֶהְדֵּר בֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מָאי דְכָתִיב, (ירמיה ב) כִּי שְׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֲרוֹת וְגו'. אוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים, דָּא הוּא דְלֹא פְעִי לְקֻדְשָׁא שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּאֲמֵן. מָאי עוֹנְשִׁיהּ. כְּתִיב לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֲרוֹת בְּאֲרוֹת נְשֻׁבְרִים, דְּנִתְתִּין לְגִיחָנָם דְּרַגְא בְּתַר דְּרַגְא, עַד דְּנִתְתִּין לְאַבְדוֹן דְּאֶקְרִי תַחְתִּית. וְאִי אִיהוּ קַדִּישׁ שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְבוֹנָה בְּאֲמֵן כְּדָקָא יָאוּת, סְלִיק דְּרַגְא בְּתַר דְּרַגְא, לְאַתְעֵדנָא מִתְּהוּא עֲלֵמָא דְאֶתִי, דְּנִגִּיד תְּדִיר לָא פְסִיק, הָדָא הוּא דְכָתִיב, (תהלים

לא) אַמוֹנִים נוֹצֵר יי' וּמְשַׁלֵּם עַל יְתֵר עוֹשֵׂה גְאוּהּ.

תָּאנָא, שִׁירָה מְשִׁיךְ בְּרַכָּאן מֵעִילָא לְתַתָּא, עַד דִּישְׁתַּכְחוּן בְּרַכָּאן בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין. (אמר רבי יוסי

לשון הקודש

נְשֻׁבְרִים. שְׂיֻרְדִים לְגִיחָנָם דְּרַגְא אַחַר דְּרַגְא, עַד שְׂיֻרְדִים לְאַבְדוֹן שְׁנִקְרָא תַחְתִּית. וְאִם הוּא קַדִּישׁ שְׁמֵם הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא לְכוּן בְּאֲמֵן כְּרַאוּי, עוֹלָה דְרַגְא אַחַר דְּרַגְא לְהַתְעֵדוֹן מֵאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא, שְׁשׁוּפְעַ תְּמִיד לָא פּוֹסֵק. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים לא) אַמוֹנִים נוצר ה' וּמְשַׁלֵּם עַל יְתֵר עוֹשֵׂה גְאוּהּ.

לְמַדְנֵי, שִׁירָה מוֹשְׁכַת בְּרַכּוֹת מְלַמְעָלָה

מוריד שאול ויעל. אלא כאן שאול, שם תחתית. ובארנו, זה בשתור בו, וזה כשלא חזר בו.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מֵהוּ שְׁכַתוֹב (ירמיה ב) כִּי שְׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אוֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֲרוֹת וְגו'? אֶתִי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים – זֶהוּ מִי שְׁלֹא רוֹצֵה לְקַדֵּשׁ שְׁמֵם הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא בְּאֲמֵן. מַה עֲנִישׁוּ? כְּתוּב לְחֻצוֹב לָהֶם בְּאֲרוֹת בְּאֲרוֹת

זְמִינִין אֵינוֹן וְיִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי שִׁירְתָּא, שְׁלִימְתָא שִׁירָה דְכָלִּיל כָּל שְׂאָר שִׁירֵין תְּהָא הוּא
 דְכִתְיִב, (ישעיה יב) וְאִמְרַתְּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים
 עַל־לוֹתֵיּוֹ). אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זְמִינִין אֵינוֹן וְיִשְׂרָאֵל
 לְמִימְרֵי שִׁירְתָּא, מִתְתָּא לְעִילָא, וּמַעֲיָלָא לְתַתָּא.
 וְלִקְשָׁרָא קְשָׁרָא דְמַהֲיִמְנוּתָא. דְכִתְיִב, (במדבר כא) אִזְ
 יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. אִזְ שָׁר לֹא נֶאֱמַר,
 אֶלָּא אִזְ יָשִׁיר. וְכֵן כְּלָהוּ כְּהַאי גְּוֹנָא. אֶת הַשִּׁירָה
 הַזֹּאת, מִתְתָּא לְעִילָא. עָלֵי בְּאֵר עֵנּוּ לָהּ, עָלֵי בְּאֵר,
 כְּלוּמַר סָק לְאַתְרֵיהּ, לְאַתְרָאֲחָדָא בְּבַעֲלֵיהּ, דָּא הוּא
 מִתְתָּא לְעִילָא.

וְלִבְתָּר מַעֲיָלָא לְתַתָּא, (דְּהָא עַד הַשְׁתָּא בְּגִלּוּתָא אֲשַׁתְּכַחַת עֲמִנָא)
 בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים, דְּאֹלִידוּ לָהּ אֲבָא
 וְאִמָּא, (לְעִילָא) כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעַם, אֵלִין אֲבָהֵן, דְּאֶקְרוּן
 (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים. כְּרוּהָ, אֶתְרָ לְאֹדְוֹנָא בְּהַ מְלָכָא,
 בְּבִרְכָן. וּבְכָה הוּא זְוֹנָא. בְּמַחֲזִיקָא, דָּא יְסוּדָּ.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

וְכֵן כָּלָם כְּמוֹ זֶה. אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת,
 מְלַמְּטָה לְמַעְלָה. עָלֵי בְּאֵר עֵנּוּ לָהּ. עָלֵי
 בְּאֵר, כְּלוּמַר עָלֵי לְמַקוּמָהּ לְהַתְּאַחַד
 בְּבַעֲלָהּ, זְהוּ מְלַמְּטָה לְמַעְלָה.

וְאַחַר כֵּן מְלַמְּעָה לְמַטָּה, (שְׁהֲרֵי עַד עֲבָשׁוּ
 בְּגִלּוֹת נִמְצְאוּ עֲמִנוּ) בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים, שְׁיִלְדוּ
 אוֹתָהּ אֲבָא וְאִמָּא (לְמַעְלָה). כְּרוּהָ נְדִיבֵי
 הָעַם – אֵלוּ הָאֲבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ (תהלים מז)
 נְדִיבֵי עַמִּים. כְּרוּהָ, מְקוֹם לְהוֹדוֹג בְּהַ

לְמַטָּה, עַד שֶׁיִּמְצְאוּ בְּרֻכּוֹת בְּכָל
 הָעוֹלָמוֹת. (אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲתִידִים הֵם וְיִשְׂרָאֵל לִזְמַר שִׁירָה
 שְׁלֵמָה, שִׁירָה שְׁכוּלְלַת כָּל שְׂאָר הַשִּׁירִים, זְהוּ שְׁכֻנוֹב (ישעיה יב)
 וְאִמְרַתְּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים
 עַל־לוֹתֵיּוֹ) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲתִידִים וְיִשְׂרָאֵל
 לִזְמַר שִׁירָה מְלַמְּטָה לְמַעְלָה וּמְלַמְּעָה
 לְמַטָּה וְלִקְשֵׁר אֶת קְשֵׁר הָאֲמוּנָה, שְׁכֻנוֹב
 (במדבר כא) אִזְ יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
 הַזֹּאת. אִזְ שָׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אִזְ יָשִׁיר.

בְּמִשְׁעָנוֹתָם, דָּא נִצַּח וְהוּד, מֵעִילָא לְתַתָּא. וּמִמְדַּבְּר
מִתַּנָּה, וּמִמִּתַּנָּה נַחְלִיאַל, וּמִנַּחְלִיאַל בְּמוֹת. הָא
קְשׁוּרָא שְׁלִימָא, קְשׁוּרָא דְמַהִימְנוּתָא, קְשׁוּרָא קַיִימָא
דְכֻלָּא בֵּיתָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זְמִינֵן יִשְׂרָאֵל לְמִימְר שִׁירְתָּא
שְׁלִימְתָּא. שִׁירְתָּא דְכָלִּיל כָּל שְׂאֵר שִׁירֵין.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, וְאִמְרַתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה'
קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו. בְּהַהוּא זְמַנָּא
כְּתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה יְיָ לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם
הַהוּא יְהִיָּה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְכְּתִיב (תהלים קכו) אִז
יִמְלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵינוּ רִנָּה, אִז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם
הַגִּדִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן
וְאָמֵן יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

לשון הקודש

הַשִּׁירִים. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה יב) וְאִמְרַתֶּם
בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְּשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ
בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו. בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּתוּב, (זכריה
יד) וְהָיָה ה' לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם
הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְכְּתוּב
(תהלים קכו) אִז יִמְלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵינוּ
רִנָּה, אִז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגִּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת
עִם אֱלֹהֵי. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

הַמִּלְחָה בְּבִרְכוּת. וּבְמָה הוּא הַזְּוֹנָה?
בְּמַחֲקָק – זֶה יִסּוּד. בְּמִשְׁעָנוֹתֶם – זֶה נִצַּח
וְהוּד, מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה. וּמִמְדַּבְּר מִתַּנָּה,
וּמִמִּתַּנָּה נַחְלִיאַל, וּמִנַּחְלִיאַל בְּמוֹת. זֶהוּ
קְשׁוּר שְׁלָם, קְשׁוּר הַאֲמוּנָה, קְשׁוּר קַיִם
שְׁבוּ הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לִזְמַר
שִׁירָה שְׁלָמָה, שִׁירָה שְׁפוּלְלָת כָּל שְׂאֵר

פְּרֻשֵׁת הָאֲזִינוּ

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי,
 (דברים לב) רְבִי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר השירים ה) פָּתַחְתִּי
 אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי חָמֵק עָבַר וְגו', בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא
 מִצְּאֵתִיהוּ קָרָאתִיו וְלֹא עָנְנִי. מַה כָּתוּב לְעִילָא. אֲנִי
 יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר וְגו'. אֲנִי יִשְׁנָה, אָמְרָה כְּנֶסֶת
 יִשְׂרָאֵל. אֲנִי יִשְׁנָה, מִפְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא, בְּזִמְנָא
 דְּאִזְלִנָּא בְּמִדְבָּרָא. וְלִבִּי עַר, לְאֵעֵלָא לְאַרְעָא,
 לְמַעַבְדַּד לְהוּ (נִימוּסִין) דְּהָא כָּל פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא
 בְּאַרְעָא מִשְׁתַּבְּחִין. קוּל דוּדֵי דוּפְק, דָּא מִשָּׂה.
 דְּאוּכַח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמְהָ וּיְבוּחִין, (דף רפ"ו ע"ב) בְּכַמְהָ
 קַטְטִין. דְּכָתוּב, (דברים א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגו', (דברים
 ט) מִמְרִים הֵייתֶם וְגו'. (דברים ט) וּבַחֲרֵב הִקְצַפְתֶּם וְגו'.
 הָדָא הוּא דְּכָתוּב, (שיר השירים ה) דוּפְק.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

הַתּוֹרָה, בְּזִמְנֵי שְׁהִלְכְתִּי בְּמִדְבָּר. וְלִבִּי עַר
 – לְעֵלוֹת לְאָרֶץ, לְעֵשׂוֹת אוֹתָם (חובות),
 שֶׁהָרִי כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה נִמְצְאוֹת בְּאָרֶץ.
 קוּל דוּדֵי דוּפְק – זֶה מִשָּׂה, שֶׁהוּכִיחַ לָהֶם
 לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמְהָ וּיְבוּחִים, בְּכַמְהָ מְרִיבוֹת,
 שְׁכַתוּב (דברים א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגו', (שם ט)
 מִמְרִים הֵייתֶם וְגו', (שם) וּבַחֲרֵב הִקְצַפְתֶּם
 וְגו'. זֶהוּ שְׁכַתוּב דוּפְק.

יְמַלֵּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.
 פְּרֻשֵׁת הָאֲזִינוּ

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ
 אֲמַרְי פִּי (דברים לב). רְבִי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר
 השירים ה) פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי חָמֵק
 עָבַר וְגו', בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְּאֵתִיהוּ
 קָרָאתִיו וְלֹא עָנְנִי. מַה כָּתוּב לְמַעַלָּה?
 אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר וְגו'. אֲנִי יִשְׁנָה. אָמְרָה
 כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יִשְׁנָה – מִמִּצְוֹת

וְעַם כָּל דָּא דְמֹשֶׁה אוֹכַח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרַחֲמוֹתָא
 הוּוּ כָּל מְלוּי, דְכָתוּב, (דברים ז) כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה
 לַיְי אֱלֹהֶיךָ. וּבְךָ בָחַר יְי אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם וְגו',
 (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַיְי אֱלֹהֵיכֶם, (דברים ד) וְאַתֶּם תְּדַבְּקִים
 בַּיְי. וְעַל דָּא (דברים כז) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְי אֱלֹהֶיךָ. (דברים ז)
 כִּי מֵאַהֲבַת יְי אַתְּכֶם. הָדָא הוּא דְכָתוּב, (שיר השירים ה)
 פָּתַחְתִּי לִי אַחֲתִי רַעֲיָתִי.

מַה כְּתוּב. (שם) קָמַתִּי אֲנִי לְפִתּוּחַ לְדוּדֵי, אָמְרוּ
 יִשְׂרָאֵל בְּעוֹד דְחֵוִינָן זְמִינִין לְמִיעַל לְאַרְעָא,
 וְלִקְבֵּלָא אִינוּן פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא עַל יְדוּי דְמֹשֶׁה. מַה
 כְּתוּב, (שם) וְדוּדֵי חָמֵק עָבַר. דְכָתוּב, (דברים לד) וַיִּמַּת שֵׁם
 מֹשֶׁה עֶבֶד יְי. בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצֵאתִיהוּ, דְכָתוּב וְלֹא
 קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. קְרֵאתִיו וְלֹא עֲנָנִי,
 דְלֹא הָוּה דְרָא כְּדָרָא דְמֹשֶׁה, דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

מַה כְּתוּב? (שם) קָמַתִּי אֲנִי לְפִתּוּחַ לְדוּדֵי.
 אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, בְּעוֹד שְׁהִינּוּ מְזַמְנִים
 לְעֵלוֹת לְאַרְצָא וְלִקְבֵּל מְצוּוֹת הַתּוֹרָה
 הָאֵלּוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה, מַה כְּתוּב? (שם) וְדוּדֵי
 חָמֵק עָבַר, שְׁכָתוּב (דברים לד) וַיִּמַּת שֵׁם
 מֹשֶׁה עֶבֶד ה'. בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצֵאתִיהוּ,
 שְׁכָתוּב וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
 כְּמֹשֶׁה. קְרֵאתִיו וְלֹא עֲנָנִי, שְׁלֹא הָיָה דוֹר
 כְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

וְעַם כָּל זֶה שְׁמֹשֶׁה הוֹכִיחַ לְהֶם לְיִשְׂרָאֵל,
 בְּאַהֲבָה הָיוּ כָּל דְבָרָיו, שְׁכָתוּב (דברים ז) כִּי
 עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לְה' אֱלֹהֶיךָ, (שם יד) וּבְךָ
 בָחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם וְגו', בְּנִים
 אַתֶּם לְה' אֱלֹהֵיכֶם, (שם ד) וְאַתֶּם תְּדַבְּקִים
 בַּה'. וְעַל זֶה (שם כז) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה'
 אֱלֹהֶיךָ. (שם ז) כִּי מֵאַהֲבַת ה' אַתְּכֶם. וְהוּ
 שְׁכָתוּב (שיר השירים ה) פָּתַחְתִּי לִי אַחֲתִי
 רַעֲיָתִי.

שָׁמַע לְקִלְיָהוֹן, וְעָבַד לְהוּ נָסִין וְנִימוּסִין, כְּמָה דְעָבַד
עַל יְדוּי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, קָמְתִי אֲנִי לְפִתְחַ לְדוּדִי, דָּא קְדִישָׁא
בְּרִיךְ הוּא בְיוֹמוֹי דְמֹשֶׁה, דְכָל יוֹמוֹי לָא בָעָא
דְמִלְאָכָא וּשְׁלִיחָא לְדַבְרָא עֲמִיה, דְכְּתִיב, (שמות לג) אִם
אֵין פְּנִיךְ הַלְכִים וְגו'. וְכַפָּא חוּלְקִיָּה דְמֹשֶׁה, דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא אֶסְתַּבְּכֶם לְרַעוּתֵיהּ. וְדוּדִי חָמַק עָבַר, בְּיוֹמוֹי
דִּיהוֹשֻׁעַ, דְכְּתִיב, (יהושע ה) לֹא כִי אֲנִי שָׂר עָבָא יְי'.

תָּא חַוִּי, מֹשֶׁה חָוָה שָׁמַע קָלָא קְדִישָׁא דְמִלְפָּא
עֲלָאָה, וְלֹא אֲזַדְעֻזַע, וְכָל שְׁכִין מִלְאָכָא, דְלֹא
בָעָא (וְלֹא קִבְּלֵיהּ). בְּתַר דְשָׁכִיב מַה כְּתִיב. וַיֹּאמֶר לֹא כִי
אֲנִי שָׂר עָבָא יְי'. וְכְתִיב (שם) וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פְּנֵי
אֲרֻצָּה. עֲתָה בָאתִי, בְּיוֹמוֹי דְמֹשֶׁה רַבֵּךְ אֲתִינָא, וְלֹא
קִבְּלָנִי. בֵּיה שַׁעֲתָא, יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל שְׁבַתָּא דְמֹשֶׁה.

לשון הקודש

שְׁבַתוֹב (יהושע ה) לֹא כִי אֲנִי שָׂר עָבָא ה'.
בָּא רָאָה, מֹשֶׁה הֵיךְ שׁוֹמֵעַ קוֹל קְדוּשׁ שֶׁל
הַמַּלְאָךְ הָעֲלִיּוֹן וְלֹא נִזְדַּעַזַע, וְכָל שְׁכִין
מִלְאָךְ שֶׁלֹּא רָצָה (וְלֹא קִבְּלוּ). אַחַר שְׁמֵת
מֹשֶׁה, מַה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא כִי אֲנִי שָׂר
עָבָא ה'. וְכְתוּב (שם) וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פְּנֵי
אֲרֻצָּה. עֲתָה בָאתִי, בְּיוֹמוֹי שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּךְ
בָאתִי וְלֹא קִבְּלָנִי. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה יָדְעוּ
יִשְׂרָאֵל שֶׁבָחוּ שֶׁל מֹשֶׁה. בְּאוֹתוֹ וּמִן

שָׁמַע לְקוֹלָם וְעָשָׂה לְהֶם נְסִים וְחֻקִּים,
כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עַל יְדוּי.
רַבִּי יִצְחָק אָמַר, קָמְתִי אֲנִי לְפִתְחַ לְדוּדִי
– זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹמוֹי שֶׁל מֹשֶׁה,
שְׁכָל יְמֵי לֹא רָצָה שְׁמִלְאָךְ אוֹ שְׁלִיחַ
לְהִנְהִיג עִמּוֹ, שְׁבַתוֹב (שמות לג) אִם אֵין
פְּנִיךְ הַלְכִים וְגו'. אֲשֶׁרֵי חָלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה
שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַבֵּם לְרֻצוֹנוֹ.
וְדוּדִי חָמַק עָבַר, בְּיוֹמוֹי שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ,

בְּהוּא זְמַנָּא בָּעוּ יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְלֹא
אֲזַדְמֵן לְהוּ חָבִי כִּיזְמוּי דְּמִשְׁתָּה, חָדָא הוּא דְּכַתִּיב
בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצִאתִיהוּ וְגו'.

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה, (דברים לב) רַבִּי חֵיָא אָמַר,
זַבְּאָה חוּלְקִיָּה דְּמִשְׁתָּה, יַתִּיר מִכָּל נְבִיאֵי עָלְמָא.

תָּא חֵיָא, כְּתִיב (ישעיה א) שְׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ פִּי
יְיָ דִּבְרָה. שְׁמְעוּ שָׁמַיִם, יִשְׁעִיָּה דְּחָזָה יַתִּיר
רְחִיקָא מִמְּלַבָּא, כְּתִיב שְׁמְעוּ שָׁמַיִם. מִשְׁתָּה דְּחָזָה יַתִּיר
קָרִיב לְמַלְבָּא, כְּתִיב הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם.

תָּא אָנָּא, בְּהוּא זְמַנָּא דְּאָמַר יִשְׁעִיָּהוּ שְׁמְעוּ שָׁמַיִם
וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ. כְּמַה גְּרַדִּינִי טְהִירִין אֲזַדְמֵנוּ
לְתַבְּרָא רִישִׁיָּה, נְפַקָּא קָלָא וְאָמַר, מָאן הוּא דִּין
דְּבָעֵי לְאַרְעֵשָׁא עֲלָמִין. עַד דְּפִתַּח וְאָמַר, לָאוּ אָנָּא,
וְלָאוּ דִּידִי, אֵלָּא כִּי יְיָ דִּבְרָה, וְלָאוּ אָנָּא. כְּמִשְׁתָּה מַה

לשון הקודש

יִשְׁעִיָּהוּ שְׁהִיָּה רְחוּק יוֹתֵר מִהַמְּלָךְ, כְּתוּב
שְׁמְעוּ שָׁמַיִם. מִשְׁתָּה שְׁהִיָּה קְרוּב יוֹתֵר
לְמַלְכָּה, כְּתוּב הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם.

לְמַדְנֵנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׁאָמַר יִשְׁעִיָּהוּ שְׁמְעוּ
שָׁמַיִם וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ, כְּמַה בְּעָלֵי דִינֵים
מְאִירִים הֲזַדְמֵנוּ לְשַׁבֵּר אֶת רֵאשׁוֹ. יֵצֵא
קוֹל וְאָמַר: מִי הוּא זֶה שְׂרוּעָה לְהַרְעִישׁ
עוֹלָמוֹת? עַד שֶׁפִּתַּח וְאָמַר: לֹא אֲנִי וְלֹא

בְּקִשְׁנוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא
נִזְדְּמֵן לְהֵם כְּדָה כְּבִימֵי מִשְׁתָּה. זְהוּ שְׁכַתוּב
בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצִאתִיהוּ וְגו'.

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה (דברים לב). רַבִּי
חֵיָא אָמַר, אֲשֶׁרֵי חֲלָקוּ שֶׁל מִשְׁתָּה יוֹתֵר
מִכָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

כֵּן רָאָה, כְּתוּב (ישעיה א) שְׁמְעוּ שָׁמַיִם
וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ פִּי ה' דִּבְרָה. שְׁמְעוּ שָׁמַיִם.

כְּתִיב. הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה, אֲנָא וְלֹא אַחֲרָא.
 וְאֲדַבְּרָה בְּלֹא דְחִילוּ. וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי, וְלֹא
 מֵאַחֲרָא. וּבָאָה חוֹלְקִיָּה. אָמַר רַבִּי אַבְא, בְּאַתְוּוֹן
 גְּלִיפִן דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע
 הָאָרֶץ, הֲבֵא אֶתְרַמְיוּ שְׂמָא קַדִּישָׁא עֲלָאָה.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תּוּ מַה בֵּין מֹשֶׁה לִישְׁעִיָּהוּ. מֹשֶׁה
 אָמַר הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם, שָׁמַיִם עֲלָאִין,
 אִינוּן דְּאַשְׁתְּמוּדְעוּן, דְּאַקְרוּן שְׂמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיד
 הוּא. וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, אָרֶץ עֲלָאָה, הֵיא
 דְּאַשְׁתְּמוּדְעָא, וְאִיהִי אָרֶץ הַחַיִּים. בִּישְׁעִיָּה כְּתִיב,
 שְׁמַעוּ שָׁמַיִם וְלֹא הַשָּׁמַיִם. הָאֲזִינוּ אָרֶץ, וְלֹא הָאָרֶץ.
 וְאִינוּן שָׁמַיִם וְאָרֶץ תְּתַאֲוִן. וְעַם כָּל דָּא, בָּעוּ
 לְאַעֲנִשָׁא לִיהּ, עַד דְּאָמַר פִּי יִי דְבַר, וְלֹא אֲנָא.
 וּמֹשֶׁה אָמַר כּוּלֵי הַאי, דְּכְתִיב הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם

לשון הקודש

לישעניהו? משה אמר האזינו השמים.
 השמים - השמים העליונים, אלו
 הנודעים, שנקראים שמו של הקדוש
 ברוך הוא. ותשמע הארץ - הארץ
 העליונה, אותה הנודעת, והיא ארץ
 החיים. בישעיה כתוב שמעו שמים, ולא
 השמים. האזינו ארץ, ולא הארץ. ואלו
 שמים וארץ תחתונים. ועם כל זה רצו
 להעניש אותו, עד שאמר פי הי דבר,

שלי, אלא פי הי דבר, ולא אני במשה
 מה כתוב? האזינו השמים ואדברה, אני
 ולא אחר. ואדברה - בלא פחד. ותשמע
 הארץ אמרי פי - ולא מאחר. אשרי
 חלקו. אמר רבי אבא, באותיות תקוקות
 של רבי אלעזר, האזינו השמים ואדברה
 ותשמע הארץ - פאן גרמו שם הקדוש
 העליון.

רבי יוסי אמר, עוד מה בין משה

וַאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שיר השירים ב) כְּתֻפוֹת בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'.
 זְכָאָה חוֹלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל עַמּוּן עוֹבְדֵי
 כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, דְּהָא כָּל שְׂאָר עַמּוּן אֲתִיְהִיבוּ
 לְרַבְרָבּוֹן מְמַנּוֹ, בְּשִׁלְטָנוּתָא עֲלֵיהוּ. וְיִשְׂרָאֵל קַדִּישׁוֹן,
 זְכָאָה חוֹלְקֵיהוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי, דְּלֹא
 יְהֵב לוֹן קַדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לָא לְמִלְאָכְא, וְלֹא
 לְשִׁלְיֻטָּא אַחְרָא, אֲלֵא הוּא אַחִיד לוֹן לְחוֹלְקֵיהּ, דְּהָא
 הוּא דְכְּתִיב פִּי חֵלֶק יְיָ עִמּוֹ. וּכְתִיב, (תהלים קלה) פִּי
 יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה. כְּתֻפוֹת בַּעֲצֵי הַיַּעַר, מַה תְּפֻוֹת
 מִתְּפֻרְשָׁא בְּגוֹנוֹנֵי, עַל כָּל שְׂאָר אֵילָנֵי חֲקֵלָא, כְּדָ
 קַדְשָׁא בְּרִידָא הוּא מִתְּפֻרְשָׁא וְאֲתֻרְשִׁים עַל כָּל חֵילִין
 עֲלָאִין וְתַתְּאִין, בְּגִין כְּדָ (ישעיה מח) יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אוֹת
 הוּא בְּכָל חֵילָא דְלְעִילָא.

לשון הקודש

וְלֹא לְשִׁלְיֻטָּא אַחַר, אֲלֵא הוּא יַחַד אוֹתָם
 לְחֵלְקוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב פִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ,
 וְכָתוֹב (תהלים קלה) פִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה.
 כְּתֻפוֹת בַּעֲצֵי הַיַּעַר, מַה תְּפֻוֹת מִתְּחֵלֶק
 בְּגוֹנוֹנֵי עַל כָּל שְׂאָר עֲצֵי הַשָּׂדֶה, כְּדָ
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּחֵלֶק וְנִרְשָׁם עַל כָּל
 חֵילוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַתְּוֹנִים, מִשּׁוּם זֶה (ישעיה
 מח) ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אוֹת הוּא בְּכָל צְבָא
 שֶׁל מַעְלָה.

וְלֹא אֲנִי וּמֹשֶׁה אָמַר כָּל זֶה, שְׂכָתוֹב
 הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ
 אִמְרֵי פִי.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שיר השירים ב) כְּתֻפוֹת
 בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'. אֲשֶׁרֵי חֵלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 מִכָּל אֲמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, שְׂהָרֵי
 כָּל שְׂאָר הָאֲמוֹת נִתְּנוּ לְשָׂרִים מְמַנִּים
 שְׁלִיטִים עֲלֵיהֶם. וְיִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים, אֲשֶׁרֵי
 חֵלְקָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא
 נִתְּן אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָא לְמִלְאָךְ

תָּא חַוִּי, קִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא כְּתַפּוּחַ, דְּאִית בֵּיה תְּלַת
 גְּזוּזִין. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹשְׁנָה. מָאן שׁוֹשְׁנָה.
 אָמַר רַבִּי אַבְא, שׁוֹשְׁנָה סוּנָה, סְתָם, שׁוֹשְׁנָה
 דְּאֶתְפְּלִילַת בְּשִׁית מְרַפִּי, שׁוֹשְׁנָה דָּא גְּזוּזִיה חָזוּר
 וְסוּמָק. וְכֹלָא הוּא תְּרִין גְּזוּזִי, סוּמָק וְחָזוּר, הָכִי
 כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

קִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא כְּתַפּוּחַ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹשְׁנָה.
 דְּהָכִי אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שיר השירים ח) תַּחַת
 הַתַּפּוּחַ עוֹרְרֵתִידָא. תַּחַת הַתַּפּוּחַ (דף רפ"ז ע"א) בָּאן אֶתְרָא
 הִיא. אֵלָא אֵלִין אֲבָהֵתִין דְּאַמְרָן. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, דָּא
 יוֹבְלָא. רַבִּי אַבְא אָמַר, כֹּלָא שְׁפִיר, אֵלָא אֵלִין אֲבָהֵן
 דְּקַאמְרָן, אֵלִין אֵינּוּן ג' גְּזוּזִי, דְּמִתְחַבְּרָן בְּתַפּוּחַ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בָּאן אֶתְרָא אֶתְפְּלִילַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
 כְּשׁוֹשְׁנָה. בְּאֵינּוּן נְשִׁיקוֹן דְּרַחֲמֵימוֹתָא, דְּאֶתְדַבְּקַת

לשון הקודש

יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שׁוֹשְׁנָה. שֶׁכָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת
 יִשְׂרָאֵל, (שיר השירים ח) תַּחַת הַתַּפּוּחַ
 עוֹרְרֵתִידָא. תַּחַת הַתַּפּוּחַ – בְּאֵיזוֹ מְקוֹם
 זֶה? אֵלָא אֵלּוּ הָאֲבוֹת שְׂאֵמְרָנוּ. רַבִּי יוֹסִי
 אָמַר, זֶה יוֹבֵל. רַבִּי אַבְא אָמַר, הַכֹּל יָפָה,
 אֵלָא אֵלּוּ הָאֲבוֹת שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים, אֵלּוּ הֵם
 שְׁלֹשָׁה גְּזוּזִים שְׂמִתְחַבְּרִים בְּתַפּוּחַ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאֵיזוֹ מְקוֹם נִכְלָלַת

כֹּלָא רְאָה, הַקְּדוּשָׁא בְּרוּדָא הוּא כְּתַפּוּחַ,
 שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה גְּזוּזִים. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ
 שׁוֹשְׁנָה. אֵיזוֹ שׁוֹשְׁנָה? אָמַר רַבִּי אַבְא,
 שׁוֹשְׁנָה מְקַפֶּת, סְתָם שׁוֹשְׁנָה שְׁנִכְלָלַת
 בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשְׁנָה זוֹ גְּזוּזִיהָ לְבָן וְאָדָם,
 וְהַכֹּל הוּא בְּשִׁנֵּי גְּזוּזִים – אָדָם וְלֶבֶן. כִּד
 כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

הַקְּדוּשָׁא בְּרוּדָא הוּא כְּמוֹ תַפּוּחַ, כְּנֶסֶת

בְּמִלְכָּא עֲלָאָה, נְמַלְה תִּירֵי שׁוֹשְׁנִים, כְּמַה דְּאֵת אָמַר
 (שיר השירים ה) שְׁפַתּוֹתַי שׁוֹשְׁנִים. וּבְגִין כֶּךָ אָמְרָה כְּנֶסֶת
 יִשְׂרָאֵל, (שם א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. (כְּמַה דְּאֵת אָמַר (בראשית
 מא) וְעַל פִּיהּ יִשְׁק כָּל עַמִּי) בְּגִין דְּאֵתְכִלִּילַת בִּשְׁוֹשְׁנִים, בְּתִירֵי
 שְׁפִוּוֹן דִּילִיהּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, קִדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא שָׁמַיִם אֲקָרִי.
 וּבְגִין דְּאֲקָרִי שָׁמַיִם, כָּל אִינוּן רְקִיעִין
 דְּאֵתְכִלִּילוּן בְּשִׁמְאָ דָּא, (ס"א שְׁבַעַה אִינוּן דְּכַד מִתְחַבְּרִין וְכוּ') כִּד
 מִתְחַבְּרִין בְּחֻדָּא, אֲקָרוּ שָׁמַיִם, וְאֲקָרוּ שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא
 בְּרִידָּה הוּא. מָאן אִינוּן רְקִיעִין. שְׁבַעַה אִינוּן.

כְּמַה דְּתַנִּינָן, וִילּוּן, רְקִיעַ, שְׁחַקִּים, זְבוּל, מְעוֹן, מְכוּן,
 עֲרֻבוֹת. וּבְאֲנֻדְתָּא דְּבִי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, הָכִי
 תַנִּינָן. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֵינִי בְּרִייתִי דְּבִי רַב הַמְּנוּנָא
 סָבָא הָכִי, וְסִגְיָאִין אִינוּן בְּכָל הֵינִי גּוּוּנִי. כְּמַה דְּתַנִּינָן,

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

נִקְרָא שָׁמַיִם, וּמִשׁוּם שְׁנִקְרָא שָׁמַיִם, כָּל
 אֵלּוּ הַרְקִיעִים שְׁנִכְלָלִים בְּשֵׁם זֶה, (שְׁבַעַה הֵם
 שְׁפָאֵשׁ מִתְחַבְּרִים וְכוּ') כַּאֲשֶׁר מִתְחַבְּרִים כְּאַחַד,
 נִקְרָאִים שָׁמַיִם, וְנִקְרָאִים שֵׁם שֶׁל הַקּוּדֵשׁ
 בְּרוּךְ הוּא. מַה אֵלּוּ הַרְקִיעִים? שְׁבַעַה הֵם.
 כְּמוֹ שֶׁלְּמִדְּנוּ, וִילּוּן, רְקִיעַ, שְׁחַקִּים,
 זְבוּל, מְעוֹן, מְכוּן, עֲרֻבוֹת. וּבְאֲנֻדוֹת שֶׁל
 יְשִׁיבַת רַב הַמְּנוּנָא סָבָא כֶּךָ לְמִדְּנוּ. רַבִּי
 יִצְחָק אָמַר, אֵלּוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁל יְשִׁיבַת

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? בִּשְׁוֹשְׁנָה. בְּאֵלּוּ הַנְּשִׁיקוֹת
 שֶׁל אֲהֵבָה שְׁנִדְבַקְתָּ בְּמִלְךְ הַעֲלִיוֹן,
 לֹקַחְתָּ שְׁתֵּי שׁוֹשְׁנִים, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (שם ה)
 שְׁפַתּוֹתַי שׁוֹשְׁנִים. וּמִשׁוּם זֶה אָמְרָה
 כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שם א) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת
 פִּיהוּ (כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (בראשית מא) וְעַל פִּיהּ יִשְׁק כָּל עַמִּי),
 מִשׁוּם שְׁנִכְלָלַת בִּשְׁוֹשְׁנִים בְּשְׁתֵּי שְׁפַתַּיִם
 שְׁלוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַקּוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, תִּנְיָנָן בְּאִינוּן בְּרִייתִי, (ס"א דְּלָבָר) דְּלִגְבֵי
 דְּכָל הַיָּי שְׁבַעִין בְּתָרִין דְּמִלְכָּא. לְקַבְּלִיהוּן שְׁוּוּיָן ז'
 רְקִיעֵין, וְז' כְּכַבֵּיא דְרַהֲטִין וְאֲזִלִין, וְקָרִי לֹון שְׁמָהּן
 בְּשְׁמָהּן. וְאַף עַל גַּב דְּשְׁוּוּיָן בְּלָהוּ. כִּסְאֵי דְרְקִיעֵין,
 דְּשַׁבְעָה כְּכַבֵּיא, שְׁבַתְאֵי, צֶדֶק, מַאֲדִים, חֲמָה, נוּגָה,
 פּוּכְב, לְבָנָה. וְשׁוּיָן אֵלִין לְקַבִּיל אֵלִין, בְּכַסּוּיָא דְמַלְיָן.
 לִגְבֵי אִינוּן דְּכַתִּיב, (ישעיה מז) יַעֲמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֵךְ הַבְּרִי
 שְׁמַיִם הַחַיִּים בְּכַכְּבִים. בְּלָהוּ מַלְיָן מִתְכַּסְּיָין, וְאַף עַל
 גַּב דְּלָאוּ אוֹרְחֵי דְאוֹרִיתָא. וְאַנְן בְּתַר אוֹרְחִין
 דְאוֹרִיתָא קָא אֲזִלִין, כְּמָה דְכַתִּיב, (בראשית כו) וַיִּקְרָא
 לָהֶן שִׁמּוֹת בְּשִׁמְתֵי אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו, כְּמָה דְמַלְיָן
 קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲזִלִין, וּבְהַדְרִיה אֲזִלִין, כְּמָה
 דְכַתִּיב, (דברים כח) וְהִלַכְתָּ בְּדַרְכָיו.

לשון הקודש

בכסוי הדברים. אצל אלו כתוב, (ישעיה מז)
 יַעֲמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֵךְ הַבְּרִי שְׁמַיִם הַחַיִּים
 בְּכּוֹכְבִים. כָּל הַדְּבָרִים נְעֻלְמִים, וְאַף עַל
 גַּב שְׂאִינָם דְרַכֵי הַתּוֹרָה. וְאַנּוּ אַחַר דְרַכֵי
 הַתּוֹרָה אָנּוּ הוֹלְכִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (בראשית
 כו) וַיִּקְרָא לָהֶן שִׁמּוֹת בְּשִׁמְתֵי אֲשֶׁר קָרָא
 לָהֶן אָבִיו. כְּמוֹ שְׁדַבֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אָנּוּ הוֹלְכִים, וְעַמּוּ הוֹלְכִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב
 (דברים כח) וְהִלַכְתָּ בְּדַרְכָיו.

רב המנונא סבא קד, ורבים הם בכל
 אלו האפנים. כמו שלמדנו, אמר רבי
 שמעון, שנינו באלו הבריתות (החיצוניות),
 שאצל כל אלו השבעים פתרים של
 המלך, כנגדם יש שבעה רקיעים ושבעה
 פוכבים שרצים והולכים, וקוראים להם
 שמות בשמותם, ואף על גב ששונים
 בלם. כסאות הרקיעים של שבעה
 פוכבים – שבתאי, צדק, מאדים, חמה
 נגה, פוכב, לבנה. ושונים אלו כנגד אלו

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּשִׁיטִין מַלְיָן אֲלִין לְגַבִּי חֲבַרְיָא,
וְאַשְׁתְּמוּדְעָן מְלִי בְּחוּ, וְאַף עַל גַּב דְּאַתְּפַסְיָין.
אָמַר לִיָּה וְהָכִי תִנּוּ, בְּמָה דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
רַבִּי חֲזִיא לְקַפְּנָן. וְהָכִי אֹלִיפְנָא מְאַיְנוּן פְּרִיטִי, דִּתְנָא
בְּיוֹמוֹי דְשְׁלֵמָה מְלָפָא, קִימָא סִיחָרָא בְּאַשְׁלֵמוּתָא,
וּבְאַתְרִין סְגִיִּין אֲשְׁתְּמוּדְעָן מְלִי דְאַיְנוּן פְּרִיטִי.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָרִימִית יְדֵי בְּצֵלוֹ לְקַדִּישָׁא
עֲלָאָה, דְּמַלְיָן אֲלִין אֲתַגְלִיֵּאוּ עַל יְדֵי, בְּהַתְּוֵא
עֲלֵמָא, בְּמָה דְאַתְּפַסִּיֵּאוּ בְּלָבָאִי. וְלִית אָנָּן בְּאַיְנוּן
אָרְחִין דְאַיְנוּן פְּרִיטִי, אֹרְחֵי דְאַזְרִייתָא נְקֻטִּינָן.

תַּאנָּא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָאן לָךְ רַב בְּחַכְמָתָא
בְּדוֹד מְלָפָא, וְשְׁלֵמָה מְלָפָא בְּרִיָּה, בְּהָאִי
כְּתָרָא דְאַשְׁתְּמוּדַע בְּבְרִיטִי אֲלִין. וְסִיחָרָא קְרִיָּה דְדוֹד
מְלָפָא צְדָק, דְּהָא דִּילִיָּה הוּא, דְּכַתִּיב, (תהלים קיח) פְּתַחוּ

לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

לְקַדוֹשׁ הַעֲלִיּוֹן, שְׁדַבְרִים אֵלּוּ הַתְּגַלוּ עַל
יְדֵי פְּעוּלָם הַהוּא כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְכַסִּים
בְּלָבִי. וְאִין אָנוּ בְּאוֹתָם דְרָכִים שֶׁל אֵלּוּ
הַבְּרִיּוֹת, דְרָכֵי הַתּוֹרָה אָנוּ אוֹחֲזִים.
שְׁנֵינּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי לָךְ גְּדוּל
בְּחַכְמָה בְּדוֹד הַמְּלָךְ וְשְׁלֵמָה הַמְּלָךְ בְּנוֹ
בְּכַתְרָה הַזֶּה שְׁנוּדַע בְּבְרִיּוֹת אֵלּוּ.
וְהַלְבָּנָה, קָרָא אוֹתָהּ דוֹד הַמְּלָךְ צְדָק,
שֶׁהָרִי שֶׁלּוֹ הוּא, שְׁכַתוֹב (תהלים קיח) פְּתַחוּ

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּשׁוּטִים דְבָרִים אֵלּוּ
אֲצֵל הַחֲבָרִים, וְנוֹדְעִים דְבָרִים בְּהֵם, וְאַף
עַל גַּב שְׁמַכְסִים. אָמַר לוֹ, וְכָךְ שְׁנֵינּוּ, כְּמוֹ
שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר רַבִּי חֲזִיא
לְפַנֵּינּוּ. וְכָךְ לְמַדְנּוּ מֵאֵלּוּ הַבְּרִיּוֹת,
שֶׁשְׁנֵינּוּ, בְּיָמֵינוּ שֶׁל שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ עִמְדָה
הַלְבָּנָה בְּשְׁלֵמוּתָהּ, וּבְמַקוֹמוֹת רַבִּים
נוֹדְעִים דְבָרִים שֶׁהֵם בְּרִיּוֹת.
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַרְמַתִּי יְדֵי בַתְּפִלָּה